

**NADER ONDERZOEK
KLEINE MARTERS:
PRIEMSTEEG TE VLIJMEN**

NADER ONDERZOEK KLEINE MARTERS: PRIEMSTEEG TE VLIJMEN

Kenmerk: 20211763/rap01
Versie: 1
Datum: 24 januari 2022

Auteur: C.P. (Casper) Kuipers
Projectleider: B. (Bastiaan) van de Wetering
Veldwerk: D. (David) Hess, P. (Peter) Schep & B. (Bastiaan) van de Wetering
Kwaliteitscontrole: B. (Bastiaan) van de Wetering
Opdrachtgever: Kalliste Woningbouwontwikkeling B.V.
Dorpsstraat 57
3433 CM Nieuwegein
Contactpersoon: Dhr. M. van der Velden

Dit rapport is digitaal gegenereerd en derhalve niet voorzien van een handtekening. De inhoud van de rapportage is aantoonbaar gecontroleerd en vrijgegeven.

Omslagfoto: Hermelijn, fotograaf Rudy Offereins (ATKB). Deze foto is niet op de projectlocatie genomen.

ATKB ASSEN
STATIONSSTRAAT 29C
9401 KW ASSEN

ATKB MIDDELHARNIS
PRINS BERNHARDLAAN 147
3241 TA MIDDELHARNIS

ATKB WAARDENBURG
KOEWEISTRAAT 7
4181 CD WAARDENBURG

ATKB ZOETERMEER
LOUIS BRAILLELAAN 100
2719 EK ZOETERMEER

KVK 27 1771 40
BTW NL 8076 36 757B01
IBAN NL53 RABO 0160177529

INHOUD

1.	Inleiding		1
1.1	Aanleiding	1	
1.2	Doel	1	
1.3	Leeswijzer	1	
2.	Het plangebied		2
2.1	Huidige situatie	2	
2.2	Werkzaamheden en toekomstige situatie	3	
3.	Methode		4
3.1	Leefwijze kleine marterachtigen	4	
3.2	Omschrijving methodiek	4	
3.3	Aanpak	6	
4.	Resultaten en effectenanalyse		8
4.1	Aangetroffen soorten	8	
4.2	Vaste voorplantingsplaatsen of rustplaatsen	9	
4.3	Effecten werkzaamheden	9	
5.	Conclusies en aanbevelingen		10
6.	Literatuur		11

I. INLEIDING

I.1 AANLEIDING

Kalliste Woningbouwontwikkeling BV begeleidt bij het voornemen om een locatie aan de Priemsteeg te Vlijmen te herontwikkelen. Als gevolg van de werkzaamheden kunnen effecten op beschermde soorten flora en fauna optreden, waardoor verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming overtreden worden.

Op 3 september 2021 is een ecologische quickscan uitgevoerd in het plangebied (ATKB, 2021). De conclusie was dat het plangebied mogelijk geschikt is voor kleine marters (bunzing en wezel). Voor deze soortgroep is een nader onderzoek noodzakelijk om de aanwezigheid/afwezigheid van bunzing en wezel aan te tonen. Voor de andere soortengroepen is een nader onderzoek of een ontheffing van de Wet natuurbescherming (Wnb) niet noodzakelijk, mits voorzorgsmaatregelen genomen werden (voor vogels, vleermuizen en ten aanzien van de algemene zorgplicht en pioniersoorten).

Kleine marterachtigen (bunzing en wezel) zijn in de provincie Noord-Brabant niet vrijgesteld van de Wet natuurbescherming. Dit betekent dat deze soorten, zonder vrijstelling middels een goedgekeurde gedragscode of ontheffing, niet mogen worden gedood of verwond en dat vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen niet mogen worden vernield of beschadigd.

Tijdens het onderzoek is onderzocht welke soorten kleine marterachtigen in het gebied voorkomen, en welke functie(s) het plangebied heeft voor deze dieren (tijdelijke of vaste verblijfplaatsen, foerageergebied en passages). Dit is essentieel om uitspraken te doen over de effecten op (populaties van) de beschermde soorten en de eventueel te nemen maatregelen. Ook geeft het duidelijkheid op de vraag of het indienen van een ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming bij de provincie noodzakelijk is.

I.2 DOEL

De doelstelling voor het onderzoek is geformuleerd in onderstaande onderzoeksvragen:

- Welke soorten kleine marterachtigen maken gebruik van het plangebied?
- Welke functie heeft het plangebied voor deze soorten (foerageergebied, looproute, verblijf)?
- Wat zijn de effecten van de voorgenomen werkzaamheden op beschermde soorten, die (mogelijk) gebruik maken van het plangebied?
- Welke maatregelen dienen te worden uitgevoerd om negatieve effecten op beschermde soorten te voorkomen of te beperken?
- Welke maatregelen moeten worden uitgevoerd om aan de zorgplicht te voldoen?
- Is het noodzakelijk om voor de voorgenomen werkzaamheden een ontheffing Wnb aan te vragen?

I.3 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 beschrijft het plangebied en de uit te voeren werkzaamheden. Hoofdstuk 3 gaat in op de methode van het onderzoek en in hoofdstuk 4 worden de resultaten besproken. In hoofdstuk 5 worden de effecten bepaald van het plan op de martersoorten die gebruik maken van het plangebied, en of mogelijk sprake is van een overtreding van de Wnb. Hoofdstuk 6 geeft een samenvattende conclusie van de bevindingen uit deze rapportage. Daarnaast wordt aangegeven wat de benodigde vervolgstappen zijn en worden maatregelen voorgesteld om zorgvuldig te handelen ten aanzien van beschermde soorten.

2. HET PLANGEBIED

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het plangebied bestaat uit een bosje van 80 x 150 meter. Het bosje is gelegen in een ruim opgezette woonwijk (Figuur 1). Met aan de noord- en oostzijde een nieuwbouwwijk en aan de andere zijde een oudere woonwijk. In de noordoost- en oostkant van het plangebied staan geen huizen, hier is een open verbinding met de omgeving. Hier grenst het plangebied aan een watergang en aan een asfaltweg. Het grootste deel van de bomen binnen het plangebied zijn ca. 15 jaar oud (Figuur 2). Dikke bomen en bomen met holten ontbreken. De hoofdboomsoort is ruwe berk/zachte berk afgewisseld met enkele dunne populieren. Het bosje heeft een mantel van braam, brandnetel en late guldenroede (Figuur 2). De randen van het bosje bestaan uit voedselarme zandgrond, de grond in het bosje bestaat uit zandgrond met een voedselrijke bovenlaag. Binnen het plangebied is geen verlichting aanwezig, de randen zijn wel verlicht met straatverlichting. Bebouwing en open water ontbreekt binnen het plangebied.

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood omlijnd) in de bebouwde kom van Vlijmen. (bron ondergrond: PDOK, 2021).

Figuur 2. Huidige situatie plangebied.

2.2 WERKZAAMHEDEN EN TOEKOMSTIGE SITUATIE

De werkzaamheden bestaan uit het kappen van het bosje en hierna bouwrijp maken.
De toekomstige situatie en een planning van de werkzaamheden zijn nog niet bekend.

3. METHODE

3.1 LEEFWIJZE KLEINE MARTERACHTIGEN

Met kleine marterachtigen worden in Nederland de bunzing, hermelijn en wezel bedoeld. Deze roofdieren hebben veel overeenkomsten. Het zijn actieve dieren die regelmatig moeten eten en daardoor een groot deel van de dag en/of nacht op jacht zijn. Het zijn lenige dieren die hun prooi tot in holen kunnen achtervolgen. Kleine marters worden niet makkelijk gezien, doordat zij de voorkeur geven aan het verblijven en verplaatsen in de dekking van dichte vegetatie. In open landschappen zijn de dieren namelijk gemakkelijk als prooi te vinden voor roofvogels, vossen of huiskatten. Naast deze overeenkomsten tussen de marters zijn er ook verschillen, die hieronder kort toegelicht zijn. Voor meer informatie doen we enkele suggesties in de Literatuuropgave aan het eind van dit rapport.

Bunzing

De bunzing (kop-romp lengte van 33 tot 45 cm) is voornamelijk tussen zonsondergang tot zonsopkomst op jacht, waarbij hij zoekt naar kleine zoogdieren (woelmuizen, ware muizen en ratten), amfibieën en bessen en ander fruit. De bunzing komt in allerlei landschapstypen voor, maar lijkt een voorkeur te hebben voor kleinschalig landschap met voldoende schuilmogelijkheden en water. Als verblijfplaats kiezen ze vaak voor oude hollen van bijvoorbeeld konijn, mol, vos en das, maar ze zijn ook te vinden onder steenhopen, in holle bomen of onder boomwortels. In winter zoeken ze soms warmere plaatsen op zoals schuurtjes of hoozolders.

Hermelijn

De hermelijn (kop-romp-lengte van 21 tot 29 cm) is zowel 's nachts als overdag actief. Als voedsel gaat de voorkeur uit naar konijnen en woelmuizen. Daarnaast behoren andere muizen, woelratten, ratten en vogels en hun jongen en eieren tot het dieet. In Nederland is de hermelijn met name te vinden in een waterrijke omgeving en agrarische cultuurlandschappen, met voldoende dekking. De hermelijn maakt zijn verblijf meestal in een hol, zoals oude mollennesten of konijnenholen, in de nabijheid van lijnvormige dekkingselementen. Kraamnesten worden ook wel aangetroffen in holle bomen of ruimte tussen rotsen.

Wezel

De wezel (kop-romplengte van 13 tot 23 cm) is zowel 's nachts als overdag actief. Het menu bestaat grotendeels (85%) uit woelmuizen en wordt aangevuld met andere muizen, spitsmuizen, ratten, mollen, vogels, eieren, slakken, kikkers, insecten en jonge konijnen en hazen. De wezel is niet gebonden aan een specifiek landschapstype, maar het dier heeft wel een voorkeur voor een structuurrijk kleinschalig (cultuur)landschap. Door zijn kleine formaat is dekking en daarmee beschutting van roofdieren nog belangrijker dan voor hermelijn. Als verblijfplaats maakt de wezel gebruik van dekking zoals bosschages, houtstapels of heggen, of van oude hollen van muizen, ratten en konijnen. Voor jongen wordt een nest bekleed met bladeren of gras.

3.2 OMSCHRIJVING METHODIEK

De provincie Noord-Brabant volgt 'Handreiking kleine marters in relatie tot soortbescherming' (Bouwens, 2017) ten aanzien van onderzoek aan. Hierin staat beschreven hoe initiatiefnemers en ecologische adviesbureaus de aan-/afwezigheid van kleine marterachtigen kunnen aantonen. Deze handreiking is vergelijkbaar met de voormalige Soortenstandaarden en de thans geldende Kennisdocumenten van BIJ12.

Onderzoek naar kleine marterachtigen betreft maatwerk, aangezien de meest kansrijke elementen onderzocht dienen te worden. Voorbeelden van kansrijke elementen betreffen locaties van sporen, holten in bomen, gangenstelsels van mollen of konijnen en struwelen en ruig gras die als foerageerlocaties kunnen dienen door de aanwezigheid van (woel)muizen.

Op basis van de Handreiking (Bouwens, 2017) en de elementen van het plangebied is de benodigde onderzoeksinspanning bepaald om aan- of afwezigheid van kleine marterachtigen vast te stellen. Op dit moment zijn in de handreiking enkel de cameraval, Mostela, sporenbuis en nestkast als geschikte onderzoeksmethoden benoemd. Van enkele van deze onderzoeksmethoden uit de handreiking is inmiddels bekend dat zij minder effectief zijn (zie kader). Deze methoden zijn daarom niet toegepast.

Afgevalen methoden marteronderzoek

Aangezien de onderzoeksmethoden voor marterachtigen nog volop in ontwikkeling zijn, zijn in de Handreiking (daterend uit 2017) niet alle toepasbare onderzoeksmethoden beschreven. Van enkele van de onderzoeksmethoden uit de Handreiking is inmiddels bekend dat zij minder effectief zijn. *Nestkasten* resulteren mogelijk in creatie van een vaste rust of verblijfplaats, die vervolgens niet zomaar kan worden weggehaald (aangezien deze bescherming genieten). *Losse sporenbuizen* kunnen de aanwezigheid van prooidieren en kleine marterachtigen onderbouwen, maar uit recente onderzoeken blijkt dat wanneer deze methode niet wordt toegepast, dit nauwelijks invloed heeft op het eindresultaat. Het vaststellen van kleine marterachtigen wordt namelijk voldoende ondervangen met de overige toegepaste methoden (de marterbox bevat overigens ook een sporenplank) en sporenonderzoek door een ervaren ecooloog in het veld. Daarnaast is deze methode erg intensief en foutgevoelig (nauwkeurige plaatsing is essentieel).

Voor het onderzoek in het bosje langs de Priemsteeg te Vlijmen is gebruik gemaakt van de methoden Jiggler, marterbox (ook wel Mostela genoemd) en struikrover (Figuur 3). Het gecombineerd gebruiken van deze onderzoeksmethoden verdient de voorkeur aangezien daarmee de trefkans van marterachtigen aanzienlijk wordt vergroot. De methoden worden hieronder nader toegelicht.

Jiggler

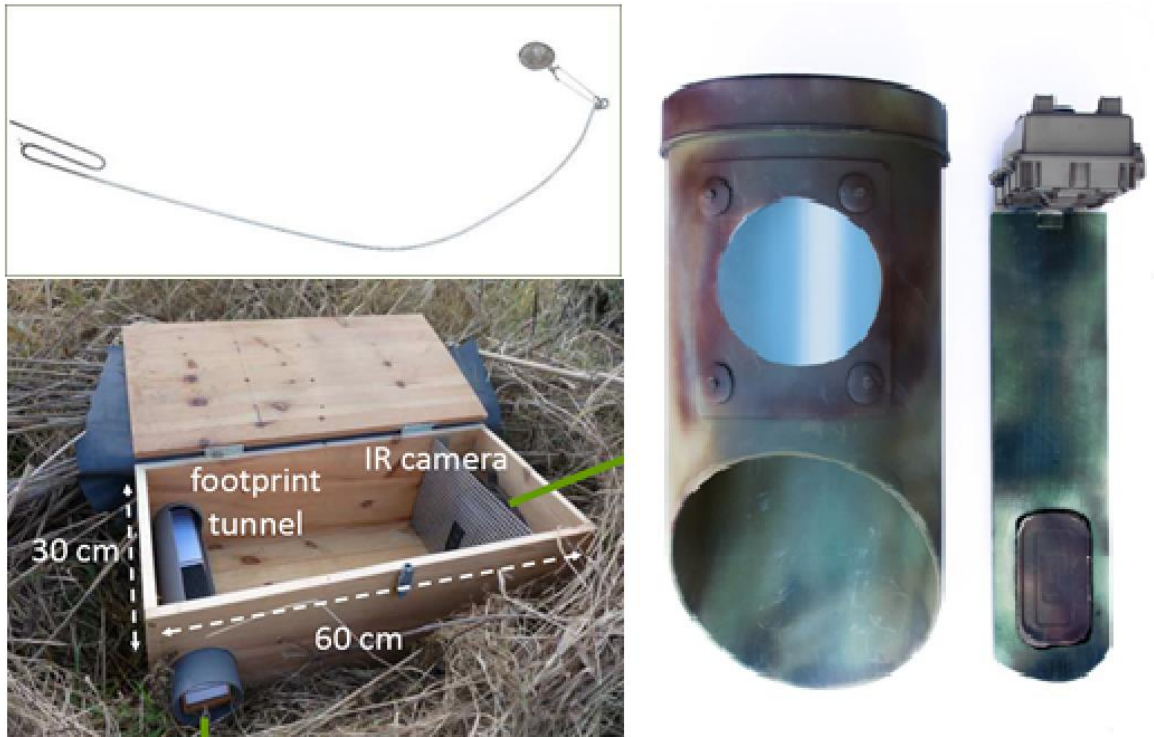
Dit betreft een cameraval die gericht is op een thee-ei (bevestigd aan een stang) welke voorzien is met lokstof (visolie en pindakaas). Deze methode is effectief om de bunzing vast te leggen. De Jiggler wordt op een geschikte plaats binnen het plangebied gepositioneerd: in/langs mogelijke wissels en/of nabij mogelijke verblijfplaatsen.

Marterbox

De marterbox is een kist welke voorzien is van een open sporenbuis en een cameraval en is een geschikte methode voor het vastleggen van wezel en hermelijn. De camera is gericht op het open gedeelte van de sporenbuis. Wezel en hermelijn vermijden open ruimtes. Bij een marterbox hoeven de dieren hun dekking niet te verlaten, waardoor de trefkans groter is. Voor deze methode worden geen lokstoffen gebruikt. Bij de marterbox is het van belang dat veel (woel)muizen passeren, aangezien deze een aantrekkende werking hebben op marters.

Struikrover

Deze methode bestaat uit een buis met cameraval en een blik sardientjes als lokstof. Deze methode is toepasbaar voor alle marterachtigen. De sardientjes en de buis wekken de nieuwsgierigheid van de dieren, zodat de cameraval in de buis beelden maakt van de kop (en soms meer) van passerende dieren.

Figuur 3. Onderzoeksmethoden voor kleine marterachtigen. Linksboven een Jiggler; linksonder een marterbox; rechts een struikrover (bronnen: www.stichtingkleinemarters.nl, www.stichtingstruikrovers.nl).

3.3 AANPAK

Op basis van de omvang van het plangebied en de aanwezige kansrijke elementen/structuren is de volgende onderzoeksinspanning bepaald:

- 1 cameraval met Jiggler;
- 1 marterbox;
- 2 struikrovers.

De hier voorgestelde onderzoeksinspanning is voldoende om juridische zekerheid te hebben over de afwezigheid van soorten: als tijdens het onderzoek de soorten niet zijn aangetroffen mag worden aangenomen dat ze daadwerkelijk niet aanwezig zijn. Aangezien deze inspanning is gebaseerd op een locatie met een omvang van circa 1,2 hectare is deze inspanning (Figuur 4) voldoende om de aan- of afwezigheid van marterachtigen aan te tonen.

Figuur 4. Onderzoeksinspanning weergegeven op de kaart

Conform de Handreiking (Bouwens, 2017) dienen de onderzoekseenheden in de periode maart t/m augustus minimaal 6 weken te worden toegepast. Buiten deze meest actieve periode is een verdubbeling van de onderzoeksinspanning verplicht, dus een periode van 12 weken.

Tijdens de twaalf weken (buiten de geschikte onderzoeksperiode) werd om de (circa) twee weken een inspectieronde uitgevoerd, waarbij gelet werd op sporen van kleine marterachtigen. Eveneens werden sd-kaarten en batterijen vervangen, lokstof ververs, en bij weinig resultaat werden de materialen verplaatst binnen het plangebied, om de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten. In onderstaande tabel staat een overzicht van de veldbezoeken.

Tabel 1 Overzicht van de veldbezoeken en bijbehorende acties.

Datum	Actie
20 oktober 2021	1 marterbox, 1 cameraval met Jiggler en 2 Struikrovers geplaatst.
2 november 2021	Controle (data uitlezen, batterijen vervangen).
16 november 2021	Controle.
2 december 2021	Controle.
23 december 2021	Controle.
5 januari 2022	Controle.
17 januari 2022	Ophalen materieel.

4. RESULTATEN EN EFFECTENANALYSE

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek besproken waarbij wordt ingegaan op de functies van het gebied voor kleine marterachtigen (zie paragraaf 4.1 en 4.2). Verder wordt een effecteninschatting gedaan van het plan op aanwezige kleine marterachtigen in het plangebied en welke effecten kunnen leiden tot een overtreding van de Wet natuurbescherming (zie paragraaf 4.3).

4.1 AANGETROFFEN SOORTEN

De beschermde steenmarter is eenmaal vastgelegd op beeld (Figuur 5). Er zijn verder geen kleine marterachtigen aangetroffen.

Andere waargenomen zoogdieren zijn bosmuis, bruine rat, egel, huiskat, konijn, spitsmuis *spec.* en vos. Daarnaast zijn verscheidene vogelsoorten meerdere keren waargenomen: ekster, gaai, heggenmus, houtduif, koolmees, merel, pimpelmees, roodborst, vink, winterkoning, zanglijster.

De ongewervelden (zoals slakken en insecten) zijn buiten beschouwing gelaten.

Figuur 5. Een waargenomen steenmarter bij een struikrover (Struik 01).

4.2 VASTE VOORPLATINGSPLAATSEN OF RUSTPLAATSEN

Het plangebied wordt niet gebruikt als vaste voortplantingsplaats of rustplaats: de steenmarter is slechts éénmaal passerend waargenomen. Deze (enige) waarneming van steenmarter toont aan dat de steenmarter het plangebied (bij gelegenheid) passeert. Daarnaast is het mogelijk dat steenmarters in het plangebied foerageren, echter tonen deze beelden dit gedrag niet. Daaruit is op te maken dat de essentie van het leefgebied (met vaste verblijfplaatsen) buiten het plangebied ligt en is uitgesloten dat het plangebied hier essentieel onderdeel van uitmaakt.

4.3 EFFECTEN WERKZAAMHEDEN

De werkzaamheden voor het kappen van het bos en het bouwrijp maken van het plangebied leiden er mogelijk toe dat de steenmarter het plangebied niet (meer) als passage/foerageergebied kan gebruiken. Het plangebied is echter geen essentieel leefgebied voor de steenmarter.

De werkzaamheden leiden niet tot het aantasten van essentieel leefgebied van de steenmarter of andere kleine marterachtigen. Negatieve effecten als gevolg van de werkzaamheden zijn uitgesloten.

5. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Uit het marteronderzoek blijkt dat de steenmarter het plangebied gebruikt als niet essentieel onderdeel van het leefgebied. De aanwezigheid van kleine marterachtigen bunzing, hermelijn en wezel is uitgesloten. De steenmarter gebruikt het plangebied als:

- Sporadische passage
- Niet essentieel foerageergebied

Deze functies zijn voor steenmarter niet beschermd, waardoor vernietiging ervan niet tot overtreding van de Wnb leidt. Verstoring van steenmarter is eveneens geen overtreding van de Wnb. Wel blijft de zorgplicht van toepassing (zie quickscanrapportage: ATKB, 2021 (zie literatuurlijst)).

Negatieve effecten en/of en overtreding van de Wnb ten aanzien van vaste voortplantingsplaatsen en rustplaatsen van kleine marterachtigen en steenmarter zijn daarmee niet van toepassing. Voor de voorgenomen werkzaamheden is een ontheffingsaanvraag daarom niet noodzakelijk.

6. LITERATUUR

Bouwens, S. (2017). Handreiking kleine marters in relatie tot soortbescherming. Zoogdiervereniging, in opdracht van de provincie Noord-Brabant: 2017.32.

ATKB (2021). Quicksan Wet natuurbescherming: Priemsteeg te Vlijmen. Waardenburg: ATKB. Rapport kenmerk: 20211457/rap01, versie 1, d.d. 15-9-2021.

Websites

Website van de Zoogdiervereniging; <https://www.zoogdiervereniging.nl>

Website over kleine marterachtigen: <https://stichtingkleinemarters.nl>

Historische waarnemingen: NDFF (<https://www.ndff.nl/>)

